

Lhaja vsak četrtlet in velja s poštino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 64 D. Naročnina se pošlje na upravništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta 5. — List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurb. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poština plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta 5. Rok sprejema naročnino, inserat in reklamacije. Cene inseratov po c. voru. Za večkratne og. primeren popust. Nezap. reklamacije so pošt. proste. Čekovni račun poštnege v rada Ljubljana 10.603. Telefon interurban št. 113.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

22. številka

MARIBOR, dne 3. junija 1926.

60. letnik

Veličasten shod proti korupciji v Ljubljani.

Naš list je že obravnaval v zadnji številki mogočno in neustrašeno gibanje ožje opozicije proti korupciji, ki obema v naši državi najvišje kroge.

Ker je radikalno-radičevska vlada odklonila oster nastop proti korupcijonistom, je sklenila ožja opozicija (t. j. SLS, Davidovičevi demokrati, muslimani in zemljoradniki) da bo priredila velike protikorupcijonistične shode v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Beogradu. Prvi tak shod se je vršil zadnje nedeljo v Ljubljani.

Na shod so se pripeljali voditelji ožje opozicije ter več poslancev zgoraj omenjenih strank.

Že sprejem, katerega je priredila Ljubljana srbskim in muslimanskim poštenjakom v soboto koj po prihodu, je bil prisrčen ter ganljiv.

V nedeljo se je vršil shod v veliki dvorani hotela »Union« in na dvorišču, ker v dvorani ni bilo dovolj prostora za mnogobrojne množice, ki so prihitele iz vseh delov Slovenije, da slišijo one, ki imajo smisel ter korajžo za neustrašeno pobijanje korupcije.

Ljubljanski shod je bil tako veličasten in dobro obiskan, da sličnega shoda ni videla Ljubljana od leta 1918 do sedaj.

Shodu je predsedoval mariborski župan dr. Leskovar, ki je podelil besedo prvemu govorniku Davidoviču. Za burno pozdravljenim Davidovičem je govoril načelnik mu slimanskega kluba dr. Spaho, kot tretji vodja zemljoradnikov dr. Joca Jovanovič in nazadnje dr. Korošec. Po teh govorih je bil shod zaključen v dvorani, a množice na dvorišču so tudi hotele slišati prvobornike za poštenost v naši državi. Po shodu v dvorani se je začelo zborovanje zunaj na prostem in ob tej priliki so govorili vsi zgoraj omenjeni voditelji in več Davidovičevih, muslimanskih in naših poslancev.

Po zaključku tega shoda je bil skupen obed, pri katerem se je nazdravljalo bratstvu med poštenim srbskim in slovenskim narodom.

Žerjavovci, pucljevci in slovenski radikali so delali mesec pred shodom na vse kriplje, da bi se shod sploh ne vršil, ali da bi bila vsaj udeležba bolj mala. S svojo pisavo, zahrbtnostjo in hujskanjem so dosegli ravno nasprotno, namreč veličastno manifestacijo slovenskega naroda proti korupciji in korupcijonistom, ki so glavni krivci obupanege gospodarskega stanja v naši državi.

Kmetsko delavstvo.

Gotovo je eno glavnih kmetijsko-gospodarskih vprašanj, če ima kmet-posestnik tudi dovolj pomočnikov pri svojem delu. In tudi seveda, kako so ti pomočniki. Marsikje moramo opaziti, da gara kmet sam s svojo družino, ker ne more dobiti ne hlapca in ne dekla.

Vsesplošna želja, biti kolikor mogoče svoboden, če ne že celi dan, pa vsaj nekaj ur na dan, je razdrila tisto prijetno domače razmerje, v katerem so včasih živeli skupaj gospodarji in hlapci. Biti hlapec ali dekla, je dandanes kakor neka sramota med delavci, ker je popolna nesvoboda brez »urlaubov« in brez »plavih«.

Nikakor nismo proti temu, da bi kmetsko delavstvo ne uživalo svoj del svobode. Ali prepričani pa smo, da je bilo takrat bolj prijetno v naših kmetijskih hišah in je še

Januš Golec:

Mati med vojnimi žrtvami.

Pred par leti sem si ogledal pokopališče župnije, ki hrani še danes trupla ter kosti rajnih okoli župne cerkve.

Po vojni so uzidali v pokopališčno obzidje marmornate plošče, ki nosijo vsaka sliko v svetovni vojni padlega domačina z dnevom njegovega rojstva in smrti. Veliko je teh spominkov in nekako na sredini je večja plošča, na kateri so tri slike: na levi sin Joža, na desni sin Franc, na sredini med obema mati Helena, spodaj najmlajši sinko Lipče. Pod temi slikami so uklesani dnevi rojstev ter smrti. Čudno se mi je zdelo, ker sem videl prvič sliko proste kmetske mamic v družbi padlih sinov. Nisem si mogel razložiti, kako naj bi bila postala mati vojna žrtev, ker vendar ni bil ta kraj nikdar v vojnem območju.

Da bi razvozlal uganko s sliko matere med vojnimi žrtvami, sem stopil k župniku in ta mi je povedal zgodbo, iz katere sem izprevidel, da je slika matere med padlimi sinovi upravičen spomin na materino medvojno ljubezen.

G. župnik mi je pripovedoval takole:

Glejte, tam gori na holmeu za gozdom stoji skromna kmetska hišica, kjer so rekali pri Gačnikovih.

Gačnikov Joža je umrl zgodaj, zapustivši vdovo Heleno in tri sine. Mati Helena je gospodarila in vzgajala deco tako, da je postala Gačnikovina ponos cele župnije.

Sini so odrasli, ostali doma pri materi, jej pomagali pri delu, a tudi sosedje so jih radi vabili kot vestne in marljive delavce v košnjo termičačo.

danes tudi tam, kjer je služinčad kakor del družine. Nekdanji hlapci in nekdanje dekla so delali po polju, travnikih, gozdovih, pa so rekli: »To je naše.« Zavedali so se, da iz skupnega dela izvira tudi skupno veselje nad uspehi in skupen delež, pač po primeri. Zato je bila služinčad zvesta, kakor da dela za se, ker se je počutila kakor doma. Gospodarja je spoštovala kot očeta in gospodinjo kot mater. Ti pa so jo upoštevali kakor svojo deco.

Najboljša rešitev kmetsko-delavskega vprašanja bi seveda bila ustvariti zopet tako razmerje. Marsikateri hlapec in marsikatera dekla bo pri taki družini rada ostala vse življenje, posebno če bo imela v dobrih srcih svojih domačih zapisano pravico, da tudi na stara leta ne bo treba prijeti za beraško palico in iti od hiše do hiše.

Drugo dejstvo, ki bo pripomoglo kmetu do kmetskih delavcev, je gotovo sedanja gospodarska stiska delavcev po širnem svetu. Vzemimo samo Trbovlje, kjer so jih na tisoče odpustili, v prvi vrsti tiste, ki so s kmetov doma. Kakor po rudnikih, tako tudi po tovarnah ni več veliko prostora za nov tok delavstva z dežele, posebno, ker delavske družine že same razpolagajo z novimi delavskimi močmi.

Tudi tujina je sedaj bolj kruta kot so si jo delavci predstavljali. Amerika je delavstvu takorekoč zaprta in je tudi predaleč. Nemčija ima sama delavcev veliko. Naši težko shajajo gori. Francija jih je nekaj tisoč sprejela, a imajo tudi bolj težko stališče. Slovenski kmet bo na ta način imel torej zopet več kmetskega delavstva na razpolago.

Prvo, kar naj kmet-posestnik napravi s svojim delavcem, hlapcem ali deklo, je, da ga sprejme kot domačega, ne pa le kot tujca, plačanca, na delo. Ugled kmeta pri tem ne bo trpel, ker ima kot oče večji ugled in spoštovanje kot pa le kot delodajalec. Kmetsko delavstvo pa naj se zaveda, da njegova odvisnost od gospodarja ni nikaka odvisnost, če jo primerja s službenim razmerjem kjerkoli po svetu. Služinčad naj se počuti kot doma, a tudi potrudi kot za svoje!

Nadalje bo moral slovenski kmet misliti tudi na izobrazbo svoje služinčadi. Ni dosti, da kmet bere, študira, kako izboljšati svoje gospodarstvo. Zelo prav mu bo prišla v tem oziru poučena služinčad, ki bo tudi z drugačnim veseljem pomagala, kakor pa, če je vedno zanemarjena. Kajti popolnoma napačno je mišljenje, da je za kmetsko delo le tak, ki za drugega ni. Kmetski naraščaj in tudi naraščaj služinčadi mora biti zdrav in krepek in brihten, da bo napredek vedno večji! Primerno izobrazena služinčad bo seveda tudi vse drugače spoštovana in ne bo koga sram biti hlapec ali dekla.

Ko danes prinašamo nekatere pravne določbe o kmetem delavstvu, smo izpregovorili tudi teh par besed z najboljšim namenom, da bi naše kmetske hiše bile obvarovane vseh brezplodnih preprirov med gospodarji in služinčadjo in bi vladalo lepo nekdanje obojestransko dobro razmerje, pa bo vprašanje kmetskega delavstva samoposebi rešeno.

Zavarovanje delavcev pri kmetijskih strojih.

V naši državi imamo splošni zakon o zavarovanju delavcev proti nezgodam. Gotovo je ta zakon zelo upravičen, ker mnogi delavci delajo pravzaprav v neprestani življenjski nevarnosti in se tudi nesreče res prav pogosto

zgodijo. Če pa delavec svoje življenje pri delu v nevarnost postavlja, je pa pravilno, če je za slučaj nezgode zavarovan.

Kmetsko delavstvo pri svojem delu ni izpostavljeno življenjski nevarnosti, nasprotno, večinoma dela na prostem, v zdravem zraku. Zato tudi ta zakon o zavarovanju delavcev izvzema v § 6 kmetske delavce in posle. To zavarovanje bi bilo res nepotrebno breme za kmeta in za služinčad.

Pač pa ta zakon zahteva zavarovanje kmetskega delavstva, ki je pri kmetskih strojih, kjer se pa lahko zgodi nesreča in se tudi res velikokrat zgodi in je včasih nesrečnež celo življenje pohabljen in ni več za delo. Zavarovanje v tem oziru je obstajalo že tudi pred vojno.

Predpisi zakona o tem zavarovanju pa so nepopolni in niso bili sprejemljivi. Kajti življenjske in delavne razmere so na kmetih drugačne kot v tovarnah in pri obratih. Zato je bilo nesmiselno poimensko zavarovanje posameznih. Osrednji urad za zavarovanje delavcev je zato odredil, da se pri takih strojih zavarujeta dve osebi za vsako konjsko silo. Tudi ta zahteva je še precej visoka. V začetku meseca maja je posebna komisija predložila zahteve kmetovalcev in zdaj osrednji urad za zavarovanje delavcev o tem razpravlja.

Po tem zavarovanju bi bili zavarovani vsi, ki so pri stroju zaposleni, tudi lastnik stroja, njegovi domači ali posli. Ko bo osrednji urad svojo razpravo končal, bomo o njej še poročali.

Državna politika.

V NAŠI DRŽAVI.

Radičevci pa znajo! Take stranke, kot so radičevci, ni na celem božjem svetu. Ne samo, da so se čez noč prelevili iz republikancev v najhujše monarhiste, ki so preje zagovarjali ločitve od Srbov, pa so zdaj zato bolj srbski kot Srbi sami, so še druge stvari, ki so samo pri Radiču in njegovi stranki mogoče. Tako so — ne se smejeti — radičevski ministri glasovali samim sebi za nezaupnico. Tako je tudi Radič na svojih dveh shodih o binokostnih praznikih govoril — zoper radičevskega ministra dr. Nikiča, da je črv v vladi. In končno so zdaj radičevci glasovali zoper svoj lasten predlog v zadevi korupcije. Ali je kaj takega pri umnih ljudeh mogoče? In radičevci upajo, da se jim bo slovenski narod zaupal na milost in nemilost? Ali mislijo radičevci, da je slovenski narod slep? Dovolj so varali Hrvate. Posrečilo se jim je, varati nekaj časa tudi Srbe — Pašič to bridko obzaluje — ali zastoj bodo poskušali varati Slovence, zastoj!

Pucelj je najboljši minister! V Sremu so bile pretekle dni grozne poplave, ki so naredile veliko škode. Posla nec Aleksič je predlagal nujno odpomoč. Toda zdaj so zoper ministra Puelja glasovali tudi radikali in njegovi hrvaški pajdaši radičevci in minister Pucelj je propadel. Če bi imel kaj manire, bi moral odstopiti. Izrezal ga je ministrski predsednik, češ, da ga radikali in radičevci niso prav razumeli, ker je govoril slovenski.

Srbi in Hrvati po izjavi ministrskega predsednika ne razumejo dobro slovenski, a ista vlada zahteva od najpriprostejšega Slovenca, da mora razumeti srbohrvaško in znati celo cirilico, ker imamo vse državne tiskovine in prihajajo vsi državni spisi v tem jeziku in večinoma tudi

Ob izbruhu vojne sta odšla Joža in Franc takoj na fronto.

Starejši Joža je izginil kmalu nekje v Galiciji. Franc je bil enkrat na dopustu z zlato kolajno, a kmalu za tem nas je presenetilo obvestilo, da je padel. Koncem leta 1916 je moral k vojakom najmlajši Lipče. Precej težko je bil ranjen v nogo na Italijanskem in je prišel v bolnico kake dve uri proč od te župnije.

Videli smo vsak teden po dvakrat, kako je stopala sključenege hrbta stara Gačnica proti mestu s polno košarico v roki.

Lipče je bil dolgo po raznih bolnicah. Ozdravil je popolno in tako enkrat v aprilu 1918 se je vrnil k materi na dopust.

Sosedji, ki so videli ter opazovali večkrat Gačnico v družbi najmlajšega, so mi pravili, da so jih ganili prizori ljubeznjivosti matere do preostalega edinca do solz.

Po tednih dopusta bi bil moral Lipče nazaj k vojakom; a mati ga ni pustila, češ, saj so tudi drugi doma preko dopusta in niti na fronti niso bili.

Lepega dne se je oglasil pri Gačnici orožniški stražmojster z opominom, naj se vrne sinko prostovoljno k kadru, da ne bo imel sitnosti.

Na ta poziv mu je napekla mati popotnico; a slovo je bilo tako bridko in dolgotrajno, da je ostal Lipče mesto da bi šel k vojakom — doma!

Prikazal se je po tednih stražmojster v drugič na Gačnikovini z resnejšim opominom: Lipče naj se poslovi takoj, sicer bo prišel ponj eden od najbolj strogih orožnikov!

Zopet se je pekla popotnica za komaj nekaj preko 20 let starega Lipčeta, a v cesarsko kasarno ga ni bilo.

Na materino prigovarjanje se je odpravil za 14 dni k teti na seneno košnjo.

Zandarji so iztikali odslej vsak drugi dan po Gačnikovini in iskali Lipčeta, o katerem je trdila mati Helena, da ga ni in ni, naj poprašujejo za njim po mestu, kamor je odpotoval.

Lipče se je vrnil od tete. Mati mu je zopet napekla popotnico in tokrat sta sklenila oba resno, da se vrne dru, go jutro k vojakom, kamor mora in bo itak kmalu konec vojske.

Zgodaj zjutraj je napolnila mati Lipčeta nahrbtnik s popotnico, zbudila sinka in mu pripravila zajutrek.

Med zajuterkovanjem je padel materi pogled skozi okno in vzkliknila je začudeno:

»Oh, ti moj Bog, kaj takega ne pomnim! Glej, Lipče, naša sivka se je odvezala in se pase s hlastno naglico po Požegovih detelji!«

Lipče je odložil žlico in hitel ven, da obrne kravo v hlev.

Ko se je približal sivki, mu je udaril izza oglavca na uho osorni:

»Stoj!«

Ozrla sta se on in žival. Na kakih 30 korakov se blesketal v vzhajajočem solncu — bajonet!

Sivka se je ustrašila pogleda na zgodnjega oboroženega tujca, zabezgala naprej po detelji in Lipče jo je ubral za njo.

Butnila sta mu v hrbet še dva rezka: »Stoj!«

Klicem na stoj je sledil strel. Lipče se je opotekel, padel z obrazom po njivi. Sivka je postala, se ozrla in zamukala zate.